

Kaarinan kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan periaatteet

Hyväksytty kaupunginvaltuustossa 8.12.2014 §123.
Voimaantulo 8.12.2014.

Sisällys

1 Lainsäädäntöperusta ja soveltamisala.....	2
2 Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoite ja tarkoitus sekä käsitteet.....	2
3 Kokonaisvaltainen riskienhallinta ja sisäinen valvonta osana Kaarinan kaupungin ja kaupunkikonsernin johtamis- ja hallintojärjestelmää	3
4 Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tehtävät ja vastuut	4
5 Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan arviointi ja raportointi	5
6 Tilivelvollisuus.....	5

1 Lainsäädäntöperusta ja soveltamisala

Kuntalain 13 §:n mukaan valtuuston tulee päättää kunnan ja kuntakonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteiden tavoitteena on vahvistaa ja yhdenmukaistaa kuntakonsernin hyvää hallintoa ja johtamista, ja ne koskevat kaikkia kuntakonsernin toimielimiä ja johtoa sekä kaikkea kuntakonsernin toimintaa, josta kunta vastaa omistuksen, ohjaus- ja valvontavastuun sekä muiden velvoitteiden myötä.

Sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta on lisäksi voimassa, mitä kunnan hallinto- ja johtosäännöissä sekä muissa ohjeissa ja määräyksissä on sanottu.

2 Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoite ja tarkoitus sekä käsitteet

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa, että kunnalle ja kuntakonsernille asetetut tavoitteet saavutetaan ja että toiminta on tuloksellista.

Sisäinen valvonta on osa kunnan johtamisjärjestelmää sekä kunnan johdon ja hallinnon työväline, jonka avulla arvioidaan asetettujen tavoitteiden toteutumista, toimintaprosesseja ja riskejä. Valvonnan tarkoituksena on edistää organisaation tehokasta johtamista, riskien hallintaa, toiminnan kehittämistä ja tuloksellisuuden arviointia.

Sisäisellä valvonnalla tarkoitetaan yleisesti kaikkia niitä kunnan ja kuntakonsernin toiminta- ja menettelytapoja, joilla tilivelvolliset ja muut esimiehet pyrkivät varmistamaan, että

- kunnan toiminta on taloudellista ja tuloksellista,
- päätösten perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa,
- lain säännöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan ja että
- omaisuus ja resurssit turvataan.

Riski on epävarmuuden vaikutus tavoitteisiin. Vaikutus on poikkeama odotetusta, niin myönteisessä kuin kielteisessä mielessä.

Riskienhallinta on osa sisäistä valvontaa. Riskienhallinnalla tarkoitetaan järjestelmällisiä menettelytapoja, joiden avulla

- tunnistetaan ja kuvataan kunnan ja kuntakonsernin toimintaan liittyviä riskejä
- arvioidaan riskien merkittävyyttä ja toteutumisen todennäköisyyttä sekä
- määritellään toimintatavat riskien hallitsemiseksi, valvomiseksi ja raportoimiseksi.

Sisäinen tarkastus on osa sisäistä valvontaa. Sisäinen tarkastus tukee organisaatiota sen tavoitteiden saavuttamisessa ja arvioinnissa tarjoamalla objektiivisen, riippumattoman ja järjestelmällisen lähestymistavan organisaation riskienhallinta-, valvonta-, johtamis- ja hallintoprosessien tuloksellisuuden arviointiin ja kehittämiseen.

3 Kokonaisvaltainen riskienhallinta ja sisäinen valvonta osana Kaarinan kaupungin ja kaupunkikonsernin johtamis- ja hallintojärjestelmää

Sisäisen valvonta ja riskienhallinta on osa Kaarinan kaupungin ja kaupunkikonsernin johtamis- ja hallintojärjestelmää, päätöksentekoa sekä strategista ja operatiivista toiminnan ja talouden suunnittelua ja seuranta, poikkeamiin reagointia ja suoriutumisen arviointia. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tulee olla kokonaisvaltaista ja sen tulee toteutua kaikissa toiminnoissa ja kaikilla organisaation tasoilla. Riskienhallinnan tulee ulottua kaikkiin riskiluokkiin, sekä sisäisiin että ulkoisiin. Käytännössä sisäinen valvonta ja riskienhallinta kytkeytyy vuosittaiseen talousarvio- ja tilinpäätösprosessiin.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa, että asetetut tavoitteet saavutetaan ja että toiminta on tuloksellista. Sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa ei eriytetä muusta tavoitteiden saavuttamiseen tähtäävästä toiminnasta, vaan se on jatkuva osa päivittäistä johtamista, ohjaamista ja työn toteuttamista. Sisäinen valvonta toteutuu mm. selkeinä tehtävien, toimivallan ja vastuiden jakoina, valvonta- ja raportointivelvoitteina, tietojen ja tietojärjestelmien suojaamisena, omaisuuden turvaamisena, sopimusten hallintana.

Toimiva sisäinen valvonta myös ehkäisee ja paljastaa väärinkäytöksiä. Johdon velvollisuutena on toteuttaa sisäistä valvontaa väärinkäytösten ehkäisemiseksi ja havaitsemiseksi sekä puuttua havaittuihin väärinkäytöksiin. Väärinkäytöksenä pidetään erilaisia epärehellisiä, epäeettisiä tai kaupunkikonsernin ohjeita rikkovia taikka lainvastaisia tekoja.

Kaupunkikonsernin riskit jaotellaan seuraaviin ryhmiin:

- Kaupungin perustehtävän (asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen ja kestävä kehitys) toteutumista uhkaavat riskit
- Tavoitteiden toteutumista uhkaavat riskit

Kaikkiin näihin ryhmiin voi kuulua sisäisiä tai ulkoisia riskejä. Riskienhallintaa toteutetaan talousarvion ja merkittävien päätösten valmistelun yhteydessä.

Kaupunginhallituksen alaisten toimielinten ja konserniyhteisöjen tulee talousarvion laadinnan yhteydessä analysoida toimintaympäristön muutoksia, tunnistaa kaupungin perustehtävää ja tavoitteita uhkaavia riskejä, arvioida niiden vaikutuksia ja toteutumisen todennäköisyyttä sekä laatia tarvittavat suunnitelmat ja toi-

menpiteet riskien hallitsemiseksi. Kaupunginhallitus kokoaa näiden perusteella koko kaupunkikonsernia koskevan riskianalyysin ja menettelytavat merkittävimpien riskien hallitsemiseksi.

Toimielimet ja konserniyhteisöt raportoivat puolivuosisiraportoinnin yhteydessä, mikäli tavoitteiden saavuttamista uhkaavissa riskeissä on havaittu merkittäviä muutoksia tai poikkeamia sekä mihin toimenpiteisiin on ryhdytty.

4 Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tehtävät ja vastuut

Kaupunginvaltuusto päättää kaupungin ja kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista ja edellyttää, että kaupunkikonsernin kaikissa toiminnoissa ja kaikilla organisaation tasoilla on riittävä sisäinen valvonta ja riskienhallinta.

Kaupunginhallitus vastaa kokonaisvaltaisesti sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistamisesta ja asianmukaisesta järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta. Kaupunginhallitus antaa toimintakertomuksessa tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä sekä konsernivalvonnasta.

Lautakunnat vastaavat omien vastuualueidensa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta kaupunginhallituksen antamien ohjeiden mukaisesti. Lautakunnat raportoivat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä, toimeenpanosta ja tuloksellisuudesta sekä keskeisistä johtopäätöksistä kaupunginhallitukselle.

Johtavien viranhaltijoiden (kaupunginjohtaja, toimialajohtajat, vastuualueiden esimiehet) tehtävänä on toimeenpanna sisäinen valvonta ja riskienhallinta vastuualueellaan. He raportoivat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimeenpanosta ja tuloksellisuudesta sekä keskeisistä johtopäätöksistä valvonnasta vastaavalle toimielimelle.

Konsernijohto (kaupunginhallitus ja kaupunginjohtaja) vastaa konserniyhteisöjen ohjauksesta. Konsernijohto valvoo konserniyhteisöjen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämistä (konsernivalvonta).

Konserniyhteisöjen hallitukset ja toimitusjohtajat vastaavat edustamansa konserniyhteisön sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta konsernijohtoon antamien ohjeiden mukaisesti. Konserniyhteisöt raportoivat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä, toimeenpanosta ja tuloksellisuudesta sekä keskeisistä johtopäätöksistä konsernijohtolle.

Henkilöstö toimii tavoitteiden ja annettujen ohjeiden mukaisesti sekä ylläpitää ja kehittää ammatillista osaamistaan. Raportoi havaitsemistaan epäkohdista esimiehilleen.

Tilintarkastaja tarkastaa, onko kaupungin sisäinen valvonta ja riskienhallinta sekä konsernivalvonta järjestetty asianmukaisesti. Tilintarkastaja raportoi havaitsemistaan epäkohdista tarkastuslautakunnalle.

Tarkastuslautakunta arvioi sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tuloksellisuutta ja riskien hallintatoimenpiteiden riittävyyttä osana tavoitteiden toteutumisen arviointia.

Kunkin tahon vastuut on kuvattu myös kuviossa 1. (s. 6).

5 Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan arviointi ja raportointi

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tuloksellisuutta seurataan talousarviovuoden aikana puolivuosisraporteissa niiltä osin, mikäli kaupungin perustehtävän tai tavoitteiden saavuttamista uhkaavissa riskeissä on havaittu merkittäviä muutoksia. Nämä merkittävät muutokset tulee kuitenkin raportoida valvontavastuussa oleville välittömästi sen jälkeen, kun riski on havaittu. Valvontavastuussa olevien tulee raportoinnin perusteella ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin.

Kaupunginhallitus antaa toimintakertomuksessa arvion merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja toimenpiteistä havaittujen puutteiden korjaamiseksi sekä konsernivalvonnasta. Kaupunginhallituksen selonteko perustuu sen alaisten toimielinten ja konserniyhteisöjen laatimiin selontekoihin. Lautakuntien ja konserniyhteisöjen hallitusten tulee käsitellä oman tehtäväalueen selonteko merkittävimmistä riskeistä ja sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä sekä toimenpiteistä havaittujen puutteiden korjaamiseksi. Selontekojen tulee perustua dokumentoituun aineistoon.

6 Tilivelvollisuus

Kuntalain 75 §:n mukaan tilintarkastuskertomuksessa annetaan mm. lausunto sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan sekä konsernivalvonnan asianmukaisesta järjestämisestä sekä esitys vastuuvapauden myöntämisestä sekä mahdollisesta tilivelvolliseen kohdistuvasta muistutuksesta.

Tilivelvollisella on vastuu johtamansa toiminnan riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan järjestämisestä ja niiden jatkuvasta ylläpidosta. Tilivelvollisuus merkitsee sitä, että tilivelvollisen toiminta tulee kaupunginvaltuuston arvioitavaksi, häneen voidaan kohdistaa tilintarkastuskertomuksessa muistutus ja häneltä voidaan evätä vastuuvapaus sekä omasta että alaisensa tekemisestä tai tekemättä jättämisestä. Vaikka henkilö ei olisikaan lain tarkoittama tilivelvollinen, hänen on luonnollisesti hoidettava tehtävänsä asianmukaisella huolellisuudella eikä tilivelvollisemasen puuttuminen vapauta esimiehiä toiminnan valvontavastuusta.

Kuvio 1. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tehtävät ja vastuut

KAUPUNGIN- VALTUUSTO	<ul style="list-style-type: none"> • päättää kaupungin ja kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista • edellyttää, että kaikilla organisaation tasoilla on riittävä sisäinen valvonta ja riskienhallinta 	TARKASTUS- LAUTAKUNTA	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tuloksellisuutta ja riskien hallintatoimenpiteiden riittävyttä osana tavoitteiden toteutumisen arviointia.
KAUPUNGINHALLITUS	<ul style="list-style-type: none"> • vastaa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistamisesta, järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta sekä tuloksellisuudesta • antaa toimintakertomuksessa tiedot järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä 		
LAUTAKUNNAT	<ul style="list-style-type: none"> • vastaa omien tehtäväalueidensa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta • valvoo omien tehtäväalueidensa toimeenpanoa • raportoi kaupunginhallitukselle 		
JOHTAVAT VIRANHALTIJAT (kaupunginjohtaja, toimialajohtajat ja vastuualueiden esimiehet)	<ul style="list-style-type: none"> • toimeenpanee ja järjestää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan omalla vastuualueellaan • raportoi valvonnasta vastaavalle toimielimelle 	TILIN- TARKASTAJA	<ul style="list-style-type: none"> • tarkastaa, onko kaupungin sisäinen valvonta ja riskienhallinta sekä konsernivalvonta järjestetty asianmukaisesti. • raportoi havaitsemistaan epäkohdista tarkastuslautakunnalle.
KONSERNIJOHTO (kaupunginhallitus, kaupunginjohtaja)	<ul style="list-style-type: none"> • valvoo konserniyhteisöjen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämistä (konsernivalvonta) 		
KONSERNIYHTEISÖJEN JOHTO (hallitukset ja toimitusjohtajat)	<ul style="list-style-type: none"> • vastaa edustamansa konserniyhteisön sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta • raportoi konsernijohtolle 		
HENKILÖSTÖ	<ul style="list-style-type: none"> • toimii tavoitteiden ja annettujen ohjeiden mukaisesti sekä ylläpitää ja kehittää ammatillista osaamistaan • raportoi havaitsemistaan epäkohdista esimiehilleen 		